wmptm 1897

kacja typu monograficznego z teorii obiektów geometrycznych w Polsce, a jedna z nielicznych na świecie.

Na str. 44, wiersz 17 od góry, zaszła chyba pomyłka przy definicji funkcji $\Lambda(\tau)$. Powinno być $\Lambda(\tau) \overset{\mathrm{df}}{=} \Theta(\log\tau)$.

Na str. 166, wiersz 10 od góry, zamiast *Invariante* powinno być *Invarianten*.

Algebra obiektów geometrycznych jest właściwie częścią teorii komitant. Wydaje mi się, że przedstawienie byłoby bardziej przejrzyste, gdyby część od str. 92 potraktować jako teorię komitant, tę zaś podzielić na komitanty algebraiczne i różniczkowe. Algebra obiektów weszłaby w skład komitant algebraicznych.

M. Kucharzewski

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

C. Chabauty, A. et F. Châtelet, R. Descombes, Ch. Pisot et B. Poitou, *Introduction à la Théorie des Nombres*, Paul Erdös, *Quelques problèmes de la Théorie des Nombres* (Monographies de L'Enseignement mathématique No 6), Genewa 1963, str. 135.

Książka ta składa się z dwóch części: pierwszą z nich stanowi sześć artykułów przeglądowych, napisanych przez różnych autorów i omawiających różne gałęzie teorii liczb, drugą — zbiór 76 problemów, którego autorem jest P. Erdös.

Artykuły stanowiące pierwszą część były uprzednio wygłoszone w maju 1960 r. w Grenoble i opublikowane w tomach 6-8 czasopisma L'Enseignement mathématique; są to (w porządku, w jakim są zamieszczone w omawianej książce):

Wstęp do geometrii liczb (C. Chabauty), *Wstęp do analizy diofantycznej* (F. Châtelet), *Zagadnienia aproksymacji diofantycznych* (R. Descombes), *Wstęp do teorii liczb algebraicznych* (Ch. Pisot), *Twierdzenie Thue'go-Siegela-Rotha* (G. Poitou) oraz *Bibliografia teorii liczb* (A. Châtelet).

Pierwsze pięć artykułów wprowadza czytelnika posiadającego wykształcenie matematyczne, nie będącego jednakże specjalistą w dziedzinie teorii liczb, w świat pojęć i metod królowej matematyki. W artykułach tych jest omówiona klasyczna problematyka przedstawianych działów, a następnie podane są główne wyniki osiągnięte w jej badaniu; artykuł Pisota różni się trochę od pozostałych: stanowi on dosłownie wstęp do teorii liczb algebraicznych z całkowitym prawie pominięciem dowodów przytoczonych faktów.

Artykuł A. Châteleta dzieli teorię liczb na 12 gałęzi i do każdej z nich podaje odsyłacze do bibliografii, obejmującej 46 pozycji książkowych. Autor poświęca mniej niż jedną stronę na omówienie przedmiotu badań każdego działu, a w bibliografii charakteryzuje w kilku wierszach tekstu treść każdej książki. W bibliografii figuruje jedna tylko książka Dicksona — trzytomowa *History of the theory of numbers*, brak natomiast innych jego książek. Brak również nieznanej może na Zachodzie, a wartościowej książki B. Wienkowa (Б. А. Венков), *Элементарная теория чисел*, Moskwa 1937.

Druga część książki to kolejny (po *Some unsolved problems*, Michigan Math. Journ. 4 (1957), str. 291-300, Magyar Tud. Akad. Mat. Kutató Int. Közl. 6 (1961), str. 221-254, *Problemy ekstremalne w teorii liczb* (węg)., Mat. Lapok 13 (1962), str. 228-255) zbiór problemów, którego autorem jest Erdös. Tym razem podaje on problemy tylko z teorii liczb, w większości mające charakter kombinatoryczny; autor we wstępie mówi nawet o kombinatorycznej teorii liczb. Znaczna część problemów ączy się z licznymi pracami autora.

W zbiorze tym znajdujemy problemy różnego stopnia trudności: od zadań, publikowanych przez autora w The American Mathematical Monthly (problem 1: *Spośród* $n+1$ *liczb naturalnych* $\leqslant 2n$ *jedna jest podzielna przez którąś z pozostałych*) przez zagadnienia rozwiązane niedawno (problem 63: *układ równań* $x+y+z = xyz = 1$ *jest nierozwiązalny w liczbach wymiernych* x, y, z) do nieudowodnionych hipotez (problem 37: *nie istnieją dwa takie ciągi różnych liczb naturalnych* $\{a_k\}, \{b_k\}$ *mające co najmniej po dwa wyrazy, że każda dostatecznie wielka liczba pierwsza jest sumą* a_i+b_j *i taka suma — poza skończoną liczbą wyjątków — nie jest liczbą złożoną*). Problemy są opatrzone na ogół odsyłaczami bibliograficznymi. Z autorów polskich cytowani są: Sierpiński, Schinzel, Świerczkowski i Narkiewicz (ten ostatni występuje na str. 106 jako Narkienciz, jest to spowodowane tym, że odpowiedni cytat został wprowadzony przy korekcie; podobnie jest z innymi wprowadzonymi wówczas uwagami).

Warto zauważyć, że niedawno J. B. Kelly (*Partitions with equal products*. Proc. Amer. Math. Soc. 15(1964), str. 987-990) rozwiązał uogólnienie problemu 64.

Druga część jest adresowana do innego raczej czytelnika, niż pierwsza. O ile pierwszą część mogą, a nawet powinni (poza ostatnim artykułem), przeczytać wszyscy matematycy, to druga jest przeznaczona przede wszystkim dla matematyków bądź aktualnie pracujących, bądź zamierzających poświęcić się pracy w dziedzinie teorii liczb, choć każdy matematyk chętnie chyba przeczyta, nad jakimi problemami pracują jego koledzy, zwłaszcza, że sformułowanie tych problemów nie wymaga skomplikowanych pojęć.

A. Mąkowski

Jadwiga Dianni i Adam Wachułka, *Tysiąc lat polskiej myśli matematycznej*, PZWS, Warszawa 1963, str. 287.

Matematykowi z zawodu i historykowi matematyki z amatorstwa, jakim jest niżej podpisany, niełatwo wydać opinię o książce Jadwigi Dianni i Adama Wachułki z historii matematyki polskiej, która pod nieco pretensjonalnym tytułem *Tysiąc lat polskiej myśli matematycznej* wydana została w imponującej szacie graficznej przez Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych w nakładzie 8 tysięcy egzemplarzy — z przeznaczeniem zapewne na użytek nauczycieli matematyki, studentów matematyki, co ciekawszych uczniów szkół średnich i wcale niemałej rzeszy entuzjastów matematyki, nie związanych zawodowo z tą nauką. Wydanie tej książki przez wydawnictwo nie patronujące ani matematyce, ani historii nauki, a wyspecjalizowane w wydawnictwach na użytek szkoły i nauczyciela, mogłoby świadczyć, że *Tysiąc lat polskiej myśli matematycznej* jest książką pozbawioną naukowych ambicji i tym samym jej ocena z naukowego punktu widzenia mogłaby być surowa i krzywdząca. Tymczasem wydaje się, że jednak ambicje autorów sięgają znacznie poza popularną pogadankę na temat historii matematyki w Polsce i można dopatrywać się w ich pracy próby syntezy dziejów tej nauki w naszym kraju, próby popularnej, ale niemniej poważnej monografii tego przedmiotu. Tym bardziej, że *Tysiąc lat polskiej myśli matematycznej* oparte zostało w dużej mierze na innych wcześniejszych pracach autorów — pracach, o niewątpliwych tym razem aspiracjach naukowych, ogłaszanych w czasopismach poświęconych historii nauki. Upoważnia nas to do traktowania książki Dianni i Wachułki jako próby popularnonaukowej monografii. I na tym właśnie polega zasadnicza trudność, bo właściwa jej ocena wymaga w tej sytuacji — obok wskazania jej zalet i wad, wyliczenia co ważniejszych błędów i niedostatków — wyjaśnienia samego zjawiska, odtworzenia jego historii i wskazania pierwotnego źródła nieporozumień.